

**Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
ΤΟΥ ΣΥΝΟΔΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ
ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΩΝ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

του Αρχιμ.Σπυρίδωνος Κατραμάδου

Ομιλία στο Γ' Πανρωσικό Συνέδριο
του Συνοδικού Γραφείου Αναπτύξεως των Προσκυνηματικών Περιηγήσεων
της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ρωσίας
(Μόσχα, Νοέμβριος 2006)

Μακαριώτατε Πατριάρχα Μόσχας και

Πάσης Ρωσίας κ.κ. Αλέξιε,

Σεβασμιώτατοι και Θεοφιλέστατοι Άγιοι Αρχιερείς,

Τίμιον Πρεσβυτέριον, Χριστού Διακονία ,

Αξιότιμε κ .S. Zhitenev, Γενικό Διευθυντά του Συνοδικού Γραφείου Προσκυνηματικών Περιηγήσεων της Εκκλησίας της Ρωσίας,

Αξιότιμοι Εκπρόσωποι των Πολιτικών και Τοπικών Αρχών της Πόλεως,

Κύριοι Εκπρόσωποι των Ταξιδιωτικών Γραφείων, Εκπρόσωποι Μητροπόλεων, Προσκυνημάτων και λοιποί ασχολούμενοι με τα θέματα των Προσκυνηματικών Περιηγήσεων

Κυρίες και Κύριοι Σύεδροι,

Επιτρέψατε μου, με την ευκαιρία της επισκέψεως μας και πάλι στην ευλογημένη Πόλη σας με την ευκαιρία της συγκλήσεως του Γ' κατά σειρά Πανρωσικού Συνεδρίου για τις Προσκυνηματικές Περιηγήσεις, να απευθύνω στην αγάπη Σας, την χαρά μας και την εν Κυρίω εγκαύχηση, που μας δίδεται και φέτος, ένα χρόνο ακριβώς, μετά την τελευταία επίσκεψη της Αντιπροσωπείας της Εκκλησίας της Ελλάδος, η ευκαιρία να επικοινωνήσουμε και να κοινωνήσουμε με τα αγαπημένα πρόσωπά σας να σας μεταφέρουμε τις ολόθερμες Ευχές, την πατρική και Αρχιεπισκοπική Αγάπη αλλά και τις Ευλογίες του Προκαθημένου της Εκκλησίας της Ελλάδος , Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Αθηνών και Πάσης Ελλάδος κ.κ. Χ ρ ι σ τ ο δ ο ύ λ ο υ .

Μας δίδεται τέλος η μεγάλη ευκαιρία να συνομιλήσουμε να ανταλλάξουμε τις εμπειρίες και τις σκέψεις μας για την χρονιά που έφυγε, για τα βήματα που έγιναν, μικρά ή μεγάλα , τα βήματα που θα πρέπει να γίνουν από κοινού και ότι άλλο χρήσιμο, η Χάρις του Παναγίου Πνεύματος θα μας φωτίσει και θα μας οδηγήσει για να πράξουμε κατά το διήμερο αυτό.

Ευχαριστούμε και από τις θέσεως αυτής τον Διευθυντή του Συνοδικού Γραφείου Αναπτύξεως των Προσκυνηματικών Περιηγήσεων και τους τίμιους συνεργάτες του Κληρικούς και λαϊκούς, που είχαν την ευγένεια στις αρχές Νοεμβρίου να μας αποστείλουν την πρόσκληση συμμετοχής και το πρόγραμμα και να μας καλέσουν και πάλι κοντά τους και κοντά σας για να μετέχουμε και να συμμετέχουμε στους προβληματισμούς, στις σκέψεις, στις προτάσεις και στα έργα σας.

Ο εικοστός πρώτος (21ος) αιώνας χαρακτηρίζεται μεταξύ των άλλων από την γνήσια δίψα του ανθρώπου να ανακαλύψει ξανά χαμένα μονοπάτια της ψυχής του, να στραφεί στην πνευματική αναζήτηση, μιά αναζήτηση εσωτερική και εξωτερική, για μία εναλλακτική πρόταση ζωής και επικοινωνίας, που θα τον αποκρίνει από την τεχνολογική εξάρτηση μέσα στην οποία είναι κλεισμένη η κουραστική και εν πολλοίς μονότονη ζωή του. Να γίνει προσκυνητής-όχι τουρίστας και από μια άποψη πνευματικός αναζητητής, για τον σχηματισμό της εσωτερικής αλλαγής, της ανάπτυξης ενός νέου ρυθμού και μιας βαθύτερης αρμονίας στα δρώμενα του

μεταμοντέρνου κόσμου μας .

Οι συνθήκες όμως της ζωής αυτής, όπως βιώνονται σήμερα, έχουν αμβλύνει τις αισθήσεις μας, ώστε να χρειάζονται ερεθίσματα τέτοια, μέχρι να υπάρξει αληθινή ανταπόκριση στην ομορφιά που τις τριγυρίζει. Ερεθίσματα που δεν θα οδηγήσουν τον προσκυνητή σε ναυάγιο ούτε στον εκφυλισμό του σε περίεργο και άγευστο τουρίστα, αλλά θα τον οδηγήσουν στη βίωση της κάθε προσκυνηματικής προσπάθειας για την ανεύρεση της ρίζας της ταυτότητας και της αυθεντικότητας .

Η ιστορική πορεία της Χριστιανικής Ορθόδοξου Εκκλησίας μας, όπου γης, αποδεικνύει ότι προσλαμβάνει και εξαγιάζει τα στοιχεία αυτού του κόσμου. Τα μέλη Της, όλοι εμείς, που δημιουργούν και κατοικούν σε πόλεις, σε χώρες, στην Χριστιανική Ευρώπη του σήμερα και του αύριο, δεν εγκαταλείπουν τον κόσμο, αλλά ζουν σ' αυτόν, και έχουν κληθεί να ενεργούν και να βιώνουν την εν Χριστώ ζωή μέσα στον κόσμο. Ο κάθε πιστός είναι εν μέρει προϊόν και ταυτόχρονα γίνεται δημιουργός ενός πολιτισμού, με όλον τον πλούτο και την ποικιλία του.

Ο πλούτος και η ποικιλομορφία του τοπικού πολιτισμού κάθε ορθόδοξου χριστιανικής χώρας, η ιστορία και τα χριστιανικά πολυδιάσπαστα προσκυνήματα στην Ευρώπη και στην Ορθόδοξη Ελλάδα και Ρωσία μας, αποτελούν μια παγκόσμια κληρονομιά και υπαγορεύουν την υλοποίηση εναλλακτικής προτάσεως αξιοποιήσεώς των, κατά την περιήγησή μας, τόσο των εντοπίων, όσο και των πολλών και ποικίλων φίλων της πίστεώς μας που επισκέπτονται τους αγιασμένους τόπους μας καθημερινά. Οι θησαυροί των ορθόδοξων χριστιανικών προσκυνημάτων μας , που συναντά κανείς σε κάθε βήμα του ευλογημένου ορθόδοξου τόπου, καταδεικνύουν την προσφορά της Ορθόδοξου Εκκλησίας στην Ιστορία, την Τέχνη, τον Πολιτισμό και την πνευματικότητα όλης της ανθρωπότητας.

Ό σκοπός άλλωστε των προσκυνηματικών περιηγήσεων, όπως κατανοείται από την Ορθόδοξη Εκκλησία μας , περικλείει τις περισσότερες φορές συνειδητά ή ασυνειδητά, την υπέρβαση της καθημερινότητας, την ψυχική ανάταση και την κατάνυξη, την συνάντηση με μια άλλη πραγματικότητα, την προσδοκία της παρακλήσεως, την αναζήτηση του προσώπου και των αξιών αυτού. Οι ευλογημένοι τόποι μας συνιστούν «σημεία» που εντάσσονται σε μία «πνευματική γεωγραφία», τα οποία όταν ενωθούν μεταξύ τους, χαρτογραφούν οδοιπορικά των προσκυνηματικών περιηγήσεων, υποβάλλουν σχέδια για ευσεβείς, ιερές αποδημίες και οδοιπορίες.

Προϋπόθεση όμως της επιτυχίας του σκοπού της ύπαρξης των και της αποστολής των, αποτελεί ή «έν πνεύματι καί αλήθειά» προσκύνηση.

Η Ελλάδα και η Ρωσία έχουν το προνόμιο της αδιάλειπτης παρουσίας και λειτουργίας της Εκκλησίας και των ιδρυμάτων Της. Τα διάφορα Ορθόδοξα Χριστιανικά Καθιδρύματα και Προσκυνήματα δίπλα και σε συνάφεια με τα αλλά ιστορικά μνημεία τους, συνεχίζουν να υφίστανται και δεν καταργήθηκαν, όπως έγινε σε άλλες χώρες της Ευρώπης τον 19ο αι. (π.χ. Πορτογαλία, Γαλλία και αλλού) .

Επομένως τα ορθόδοξα χριστιανικά προσκυνήματα μας αλλά και οι ιερές μονές μας μπορούν και οφείλουν να αποτελέσουν, και ήδη αποτελούν σήμερα, τους ιδανικούς χώρους επίσκεψης όχι με τη μορφή και το σκοπό της θέασης όμορφων τοπίων μόνο, ούτε κάποιων υπολειμμάτων του ενδόξου ιστορικού μουσειακού παρελθόντος, αλλά της ανακαλύψεως μίας ζωντανής και ανθηρής χριστιανικής κοινότητας, και της βίωσης ενός αυθεντικού τρόπου χριστιανικής ορθόδοξου ζωής και μαρτυρίας.

Κι αυτή η αδιάλειπτη συνέχεια της μοναστικής και χριστιανικής ορθόδοξου ζωής είναι που διαφοροποιεί την πρόταση των προσκυνηματικών περιηγήσεων για την Ελλάδα και την Ρωσία σε σχέση με ό,τι ισχύει σε άλλες χώρες.

Σήμερα όσο ποτέ άλλοτε μια τέτοια προοπτική είναι αναγκαία, καθώς εκατομμύρια χριστιανών στρέφουν τα μάτια τους προς την Χριστιανική Ορθόδοξη Εκκλησία και επιθυμούν να αποκαταστήσουν μια πρώτη επαφή με αυτή και να βρουν και δι Αυτής την αληθινή ταυτότητα και την ύπαρξή τους.

Η Ορθόδοξη Εκκλησία έχει τη δυνατότητα σήμερα να φέρνει κοντά της αυτό το κοινό, το ποιμνιό της, και οφείλει να το κάνει άμεσα. Απλά θα πρέπει να επιλέξει και να προσέξει πολύ το μέσο ή τα μέσα που θα χρησιμοποιήσει για την πραγματοποίηση και επιτυχία του σκοπού αυτού.

Όλα τα ανωτέρω αλλά και οι σημερινές ανάγκες ενέπνευσαν τον Μακαριώτατο Αρχιεπίσκοπο Αθηνών και Πάσης Ελλάδος κ.κ. Χριστόδουλο να προτείνει το έτος 2001 στην Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας της Ελλάδος, την ίδρυση του Συνοδικού Γραφείου Προσκυνηματικών Περιηγήσεως, καθώς δύο χρόνια πριν, το 1998 είχε ιδρυθεί το Συνοδικό Γραφείο παρακολούθησεως των Ευρωπαϊκών θεμάτων στην καρδιά της Ευρώπης, τις Βρυξέλλες.

Από τις πρώτες ενέργειες που έγιναν τότε ήταν, όπως και την περσινή χρονιά σας δείξαμε, η χάραξη της προσκυνηματικής-πολιτιστικής διαδρομής, των βημάτων του Αποστόλου Παύλου. σε συνεργασία με τον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού και την Ελληνική Κυβέρνηση.

Επελέγη ως πρώτη προσκυνηματική διαδρομή η πορεία του Απ. Παύλου, του πρώτου οραματιστή της Ενωμένης Ευρώπης, διότι ως Ιδρυτής της Εκκλησίας της Ελλάδος έχει ιδιαίτερη σημασία γι' Αυτήν. Η προβολή της προσκυνηματικής αυτής πορείας του, ανέδειξε την παρουσία του και το κηρυκτικό έργο του στις ελληνικές πόλεις από όπου διήλθε.

Εν συνεχεία εκδόθηκε η συνοπτική και περιεκτική πεντάγλωσση έκδοση βιβλίου - οδηγού για τα βήματα του Αποστόλου στην Ελλάδα, η οποία σήμερα βρίσκεται στο στάδιο της επανέκδοσης, της συμπλήρωσης και της καλύτερης παρουσίασης προς τους ενδιαφερομένους, από το Υπουργείο Τουριστικής Αναπτύξεως και τον Ε.Ο.Τ. το οποίο σε κάθε πρόταση και πρωτοβουλία πάνω σε θέματα των προσκυνηματικών περιηγήσεων έρχεται αρωγός και παρήγορος και υπάρχει αμοιβαία κατανόηση, συναντίληψη και άριστη συνεργασία.

Μερικές από τις δράσεις του Συνοδικού Γραφείου μας πολύ επιγραμματικά και περιληπτικά είναι οι ακόλουθες :

1. Η επιτυχής συμμετοχή του Συν. Γραφείου στο Πανευρωπαϊκό Συνέδριο των 25 Κρατών – μελών της Ε.Ε. στο Σαντιάγο ντε Κομποστέλλα της Ισπανίας τον Απρίλιο του 2004, όπου μεταξύ των άλλων εγκαινιάστηκε η πρώτη συνεργασία στα θέματα αυτά μεταξύ της Ορθόδοξου Εκκλησίας της Ελλάδος και της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας και έγινε ανταλλαγή απόψεων περί των προσκυνημάτων.

2. Η συμμετοχή στο 4ο Πανευρωπαϊκό Συνέδριο της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας στο Κεβελάερ της Γερμανίας τον Σεπτέμβριο του 2005 για θέματα ανάπτυξης θρησκευτικού τουρισμού, όπου προεβλήθη η προσκυνηματική διαδρομή της Εκκλησίας της Ελλάδος "Στα βήματα του Απ. Παύλου" .

3. Η επίσκεψη του Συν. Γραφείου μας στη Μάλτα για την από κοινού συμμετοχή στο Πανευρωπαϊκό διακρατικό πρόγραμμα <<Αρχιμήδης ΙΙΙ >> με την Ελλάδα, την Κύπρο και Δήμους της Ιταλίας . Κατά την επίσκεψη αυτή η Αντιπροσωπεία είχε την ευκαιρία να συνομιλήσει με τον Ρωμαιοκαθολικό Αρχιεπίσκοπο, τον Υπουργό Τουρισμού , Δημάρχους, Βουλευτές, και εκπροσώπους των ΜΜΕ της χώρας αυτής.

4. Η έναρξη συνομιλιών στα πλαίσια των διμερών σχέσεων με την Ιορδανία περί αναπτύξεως διαδρομής προσκυνηματικού χαρακτήρα στα χριστιανικά μνημεία της περιοχής αυτής και η περαιτέρω συνεργασία των δύο χωρών μετά από έντονη επιθυμία του Βασιλέως της Ιορδανίας.

5. Η συμμετοχή του Συνοδικού Γραφείου στις αρχές του μηνός Νοεμβρίου στη Ρώμη, στο Πανευρωπαϊκό Συνέδριο με θέμα : <>, μετά από σχετική πρόσκληση του Ποντιφικού Συμβουλίου της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας και η άριστη συνεργασία μας μαζί τους,

6. Η διαρκής γόνιμη συμμετοχή του Συν. Γραφείου στην κοινή Επιτροπή μεταξύ του Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης και της Εκκλησίας της Ελλάδος που σκοπό έχει την καλύτερη ανάδειξη, την συντονισμένη παρουσίαση και αποτελεσματική ανάπτυξη των προσκυνημάτων της χώρας .

7. Η πραγματοποίηση με απόλυτη επιτυχία του Πανελληνίου Μαθητικού Διαγωνισμού με θέμα: " Ο Απ. Παύλος, Απ. της Ελλάδας, Απ. της Ευρώπης" στον οποίο συμμετείχαν πάνω από 6.000 μαθητές της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, και η βράβευση από τον Μακαριώτατο στις 30 Ιουνίου 2006 των εργασιών 700 μαθητών που αρίστευσαν.

Το έργο του Συνοδικού Γραφείου Προσκυνηματικών Περιηγήσεων δεν σταματά εδώ. Αυτό φαίνεται από την συνεχή και καθημερινή όχληση του Γραφείου από φορείς του εσωτερικού και του εξωτερικού που ασχολούνται με τα θέματα του τουρισμού και ειδικότερα προσκυνηματικού τουρισμού. Έτσι

προγραμματίζονται τα ακόλουθα:

1. Η τελειοποίηση της καταγραφής της καταστάσεως όλων των υπολοίπων προσκυνημάτων στην Εκκλησία της Ελλάδος και η έκδοση εν συνεχεία σχετικών προσκυνηματικών οδηγιών, βιβλίων και multimedia.
2. Η ανάδειξη και η χάραξη νέων προσκυνηματικών δρόμων, όπως οι θαυματουργικές εικόνες της Παναγίας ανά γεωγραφικό διαμέρισμα της Ελλάδας, ως και τα πολιτιστικά μνημεία κατά μήκος της Εγνατίας οδού κ.λπ..
3. Η ανάδειξη, πιλοτικά, προσκυνηματικών χώρων, ικανών για την υποδοχή των χριστιανών με δυνατότητα φιλοξενίας και παραμονής τους στους ιερούς αυτούς χώρους, πέραν της μιας ημέρας και η συμμετοχή τους στην ζωή του προσκυνηματος.
4. Η υλοποίηση όλων των στόχων του Πανευρωπαϊκού Διακρατικού Προγράμματος << Αρχιμήδης ΙΙΙ >>, που ενεκρίθη από τις Βρυξέλλες, και στο οποίο συμμετέχουν η Ελλάδα και η Εκκλησία της Ελλάδος δια του ΕΟΤ, η Κύπρος δια του Κ.Ο.Τ. , η Μάλτα δια του Δήμου ΤΑΧΙΣΒΙΣ και η Ιταλία με δύο Δήμους.
5. Η προέκταση του Πανελληνίου Μαθητικού Διαγωνισμού με θέμα και πάλι τον Απόστολο Παύλο ως Ιδρυτή της Εκκλησίας της Ελλάδος και Απόστολο της Ευρώπης στα σχολεία της Ελληνικής Ομογένειας, που βρίσκονται στις χώρες της Ευρώπης και στην Εκκλησία της Κύπρου.
6. Η συνεργασία του Συν. Γραφείου με εναλλακτικές μορφές τουρισμού (Αγροτουρισμός – Συνεδριακός Τουρισμός κ.λ.π.)

Οι παραπάνω ενέργειες και πολυποίκιλες δραστηριότητες έγιναν και γίνονται με εντολή και ευλογία της Ι. Συνόδου υπό την πεπνυμένη καθοδήγηση του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Αθηνών και Πάσης κ. Χριστοδούλου.

Κλείνοντας την εισήγησή μου αυτή και αφού σας ευχαριστήσω θερμά για την συνεργασία αλλά και για την πρόσκληση συμμετοχής που μας απευθύνετε, θα ήθελα να επισημάνω στην αγάπη όλων μας, ότι ένα μέρος της ποιμαντικής και ιεραποστολικής παρουσίας και σύγχρονης φροντίδας της Ορθοδόξου Χριστιανικής Εκκλησίας μας σήμερα στην Ενωμένη Ευρώπη επαφίεται και στις προσκυνηματικές περιηγήσεις, μέσω των οποίων οι νέοι, και όχι μόνο αυτοί, βρίσκουν και αντλούν αγάπη και δύναμη από την πλούσια πνευματική παρακαταθήκη που γνωρίζουν. Τα προσκυνήματα και οι επισκέψεις σ' αυτά είναι εσωτερική ανάγκη του σημερινού ευρωπαϊού ανθρώπου, και το βλέπουμε στο ενδιαφέρον που δείχνει ο κόσμος μας σήμερα για την εναλλακτική αυτή πρόταση, που χρήζει συνεχούς και προσεκτικής αναπτύξεως από την πλευρά τόσο της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ελλάδος και της Ρωσίας, όσο και της συνεργασίας των άλλων Ορθοδόξων Χριστιανικών Εκκλησιών και στο θέμα αυτό.

Η Εκκλησία της Ελλάδος, μία σύγχρονη και δυναμική Εκκλησία με λόγο και παρουσία και παρρησία παντού, και δια του Συν. Γραφείου Προσκυνηματικών Περιηγήσεων, δείχνει το πόσο σπουδαίο θεωρεί σήμερα τον διάλογο των πολιτισμών με την έμπρακτη δυνατότητα που παρέχεται, δια των προσκυνημάτων. Δίδεται έτσι η μοναδική ευκαιρία να δείξουμε το πώς και που Εκείνη, η Ορθόδοξη Εκκλησία μας, διαφοροποιείται από τα άλλα θρησκευόμενα και πιστεύματα και ποιες είναι οι προτάσεις Της πάνω στα σύγχρονα θέματα που απασχολούν τους ανθρώπους μας σήμερα.

Ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και Πάσης Ελλάδος κ.κ. Χριστόδουλος, ένας χαρισματικός Ηγέτης και μία προσωπικότητα με ευρωπαϊκό προφίλ και ανοικτούς τους ορίζοντες της σκέψεως και της επικοινωνίας, αλλά και με πολλή αγάπη προς όλους τους χριστιανούς και τις Χριστιανικές Εκκλησίες, συχνά μας τονίζει ότι : «..... στις μέρες μας στην Ευρώπη αλλά και παντού πλέον παρατηρήθηκε το μοναδικό θετικό φαινόμενο της ενότητας όλων των χριστιανικών δυνάμεων στην ανατροπή του φαινομένου του εξοβελισμού του χριστιανισμού από τη ζωή μας,. Αυτή η ευκαιρία είναι μοναδική και πρέπει να αναδειχθούν όλα εκείνα τα στοιχεία που ενώνουν τους ορθοδόξους χριστιανούς και τους άλλους χριστιανούς, που ενώνουν τους χριστιανικούς λαούς της Ευρώπης και του κόσμου ολόκληρου.....».

Οι Προσκυνηματικές Περιηγήσεις, αποτελούν ένα ακόμα τέτοιο στοιχείο ενότητας μας . Η Εκκλησία της Ελλάδος, η Εκκλησία της Ρωσίας, όπως και όλες οι Ορθόδοξες Χριστιανικές Εκκλησίες ζώντας καθημερινά τα νέα προβλήματα στην κοινωνία μας προσπαθούν και οφείλουν να δημιουργήσουν προϋποθέσεις

προσέγγισης των χριστιανών-πιστών μας στους Ιερούς τόπους των. Δημιουργούν δηλαδή και δια του τρόπου αυτού ήθος και σεβασμό ανάμεσα στον άνθρωπο και στον Θεό, στον άνθρωπο και στη φύση, στον άνθρωπο με το συνάνθρωπο του.

Με την ανάπτυξη λοιπόν αυτή, δημιουργούν συμπεριφορές όχι εξουσιαστικές αλλά αγαπητικές. Όχι προβληματικούς εθνικισμούς ή θρησκευτικούς φονταμεταλισμούς, που παρατηρούνται καμιά φορά και από απροσεξίες μας, αλλά ανοικτές και βιώσιμες ορθόδοξες χριστιανικές κοινωνίες. Οι ορθόδοξοι χριστιανοί οφείλουμε να δίνουμε «λόγον περί της εν ημίν ελπίδος».

Η Ορθόδοξη Εκκλησία μας βλέπει τον κόσμο μας και κυρίως τον άνθρωπο να περιέρχεται σε κατάσταση πτώσης. Ταυτόχρονα βλέπει όμως τον άνθρωπο, αλλά και ολόκληρο τον κόσμο μας λουσμένο μέσα στην Ανάσταση του Χριστού. Αυτό το φως του Αναστημένου Κυρίου μας παρέχουν και προσφέρουν τα ιερά χριστιανικά Προσκυνηματα. Προέκταση αυτής της Ανάστασης του Χριστού-Ανάστασης και του ανθρώπου πρέπει να αποτελέσουν οι ιεροαποδημίες και τα ιερά προσκυνήματα στις αρχές της τρίτης χιλιετίας μας στην Ενωμένη Ευρώπη, στις ορθόδοξες χώρες και στον κόσμο μας ολόκληρο. .

Σας ευχαριστώ.